

Scenariusz zajęć

Współpraca rodziców i nauczycieli

Zajęcia przeznaczone są dla rodziców, którzy mają trudności w komunikacji z nauczycielami (typowani przez kadrę pedagogiczną). Warsztaty powinny trwać 90 minut. Po warsztatach rodzice powinni znać zasady komunikacji i współpracy z nauczycielami oraz umieć je zastosować. Zalecana liczebność grupy do 32 osób. Zajęcia mają charakter grupowy.

Temat zajęć: Współpraca z nauczycielami – jak postępować, aby była skuteczna?

Cele zajęć

1. Cel nr 1

Pogłębianie wiedzy rodziców na temat relacji oraz współpracy między nimi a nauczycielami

Cel nr 2

Pogłębianie wiedzy rodziców na temat oddziaływań rodzic – szkoła

Cel nr 3

Budowanie świadomości rodziców na temat zasad skutecznej komunikacji między nimi a nauczycielami

Materiały

1. Załącznik 1. Prezentacja multimedialna – Warsztaty dla rodziców
2. Załącznik 2. Propozycje tematów, jakie będą poruszane podczas odgrywanych scenek

Wskazówki metodyczne

Wskazówki metodyczne dotyczące stosowania środków dydaktycznych: krótki opis ewentualnych wskazówek dotyczących realizacji i przebiegu zajęć (jeśli jest to potrzebne). Ewentualne informacje o kartach pracy czy innych materiałach związanych ze scenariuszem.

Tabelkę ze wskazówkami można dodawać wszędzie tam, gdzie takie wyróżnienie jest potrzebne/przydatne (np. w opisywanych poniżej etapach zajęć).

Proponowany przebieg zajęć

Wprowadzenie do zajęć

Nawiązywanie relacji z innymi osobami jest podstawą funkcjonowania jednostki, w celu zaspokojenia jej potrzeb, w tym potrzeby przynależności. Relacje te powinny być oparte na szacunku, zaufaniu, poczuciu bezpieczeństwa. W szkole kontakty interpersonalne nauczycieli i rodziców są częścią działań dydaktyczno-wychowawczych oraz działań socjalizacyjnych.

Według Barbary Szackiej (2003, s. 122) „[...] interakcja jest takim działaniem społecznym, które wynika z orientowania się na innych ludzi i jest odpowiedzią na ich zachowania i działania”. Podstawą interakcji powinny być: wzajemny szacunek, działanie na siebie nawzajem oraz ustalone zasady i oczekiwania jednostek.

Nawiązywanie interakcji między nauczycielem i rodzicami wymaga od obu podmiotów zaangażowania, chęci współpracy. Konieczne jest również, w celu zbudowania relacji, zaufania oraz wsparcia. Wpływ na relacje interpersonalne mają zarówno czynniki zewnętrzne, jak i indywidualne, tj. cechy osobowe czy umiejętności.

Jerzy Mellibruda (2003) wymienia umiejętności, które decydują o stworzeniu prawidłowych relacji:

- wzajemne poznanie i zaufanie,
- dokładne i jednoznaczne wzajemne zrozumienie,
- wzajemna pomoc,
- konstruktywne radzenie sobie z problemami i konfliktami.

Warto zaznaczyć, że dobre relacje nauczyciela i rodziców są kluczowe dla dziecka, aby stworzyć mu odpowiednie warunki rozwoju. Dlatego też zadaniem pedagogów i rodziców jest zwrócenie na to uwagi, dbanie o kontakty ze sobą oraz współdziałanie. Podczas warsztatów zostaną podjęte tematy istotne z punktu widzenia obu podmiotów, o których mowa w celu budowania relacji, a co za tym idzie – klimatu klasy i szkoły.

Zajęcia właściwe

1. Definicja współpracy

Zdaniem Wincentego Okonia (2004, s. 318) współpraca to „[...] współdziałanie ze sobą jednostek lub grup ludzi wykonujących swoje częściowe zadanie, aby osiągnąć wspólny cel; współdziałanie opiera się na wzajemnym zaufaniu i lojalności oraz podporządkowaniu się celowi, należycie uświadomionemu sobie przez wszystkie jednostki lub grupy”. Z kolei Czesław oraz Małgorzata Kupisiewiczowie (2009) są przekonani, że współpracy to forma kooperacji między osobami lub grupami nastawiona na realizację wspólnie wyznaczonego celu.

Dyskusja na forum – rodzice dzieleni są na 2 grupy. Każda z grup ma za zadanie zaproponować jak najwięcej definicji współpracy, po czym przedstawiają je na forum. Nauczyciel wszystkie pomysły zapisuje na tablicy. Następnie wspólnie z uczestnikami wybiera najlepsze pomysły i tworzy definicję współpracy. Bardzo ważne jest poinformowanie uczestników szkolenia, iż nie należy oceniać innych osób ani ich pomysłów (trzeba powstrzymywać się od negatywnych

komentarzy). Jeden pomysł może być inspiracją dla kolejnych. Osoba prowadząca powinna pobudzać kreatywność uczestników warsztatów. Następnie nauczyciel podsumowuje to, co zostało wybrane i podaje definicje występujące w literaturze przedmiotu (uzupełnieniem jest wykorzystanie slajdów z prezentacji multimedialnej – Warsztaty dla rodziców – Załącznik 1, s. 2-8).

2. Cele współpracy nauczyciela i rodzica

Nadrzędnym celem rodziców i pedagogów powinien być **wszechstronny rozwój dziecka**. Aby osiągnąć ten cel nauczyciele i rodzice powinni nawiązywać współpracę ze sobą oraz z innymi podmiotami zaangażowanymi w proces kształcenia, by móc rozpoznawać potrzeby i możliwości uczniów oraz zapewnić optymalne warunki realizacji procesu kształcenia, wychowania i opieki. Współpraca jest bardzo trudną i wymagającą formą interakcji społecznej. Podmiotami tej interakcji są pedagodzy i rodzice – obydwie strony wnoszą wcześniejsze doświadczenia dotyczących kontaktów ze specjalistami/rodzicami (Szafrńska, 2016).

Dyskusja na forum – uczestnicy w grupach dyskutują, jaki powinien być najważniejszy cel współpracy między rodzicami a nauczycielami. Przedstawiają, co jest łatwe, a co trudne w tej kooperacji, co jest najważniejszym celem dla rodziców, a co – dla nauczycieli (uzupełnieniem jest wykorzystanie slajdów z prezentacji multimedialnej – Warsztaty dla rodziców – Załącznik 1, s. 9-11).

3. Rodzaje oddziaływań rodzic – szkoła

Szkoła i rodzina jako 2 istotne środowiska wychowawcze powinny ze sobą współpracować na rzecz dobra dziecka. Wtedy możliwe jest osiągnięcie omówionego wcześniej celu. Odbywa się to w różnoraki sposób, a także, co należy podkreślić, wspólne działania nie mają miejsca.

Według Stanisława Kawuli (2005) istnieją 4 rodzaje wzajemnego oddziaływania rodziny i szkoły:

- partycypacja (współpraca, współdziałanie, inspiracja) – do tego powinniśmy dążyć,
- przystosowanie (akomodacja) – pozytywne nastawienie, często jednak jest to jednokierunkowa relacja – stroną aktywną jest szkoła,
- inercja (bierność i obojętność na inicjatywy szkoły) – uniemożliwia nawiązanie pozytywnych relacji oraz współpracy,
- opozycja – odrzucenie, sprzeczność interesów, konflikt.

Z kolei Maria Mendel (2007) mówiąc o współpracy rodziny i szkoły, wyróżnia:

- kontakty z nauczycielem,
- udział w życiu klasy, szkoły (pomoc i współorganizowanie imprez klasowych i szkolnych, wycieczek),
- uzgadnianie z nauczycielem wspólnego postępowania wobec dziecka,
- wspólne decydowanie o postępowaniu wobec ucznia,
- wspólne diagnozowanie rozwoju dziecka, dzielenie się wiedzą o dziecku.

Widać zatem, że istnieje wiele możliwości współpracy i szans na zbudowanie dobrej relacji między nauczycielem i rodzicami. Warto, aby każda ze stron dołożyła starań, aby współdziałać, skutecznie się komunikować i wspierać się w procesie dydaktyczno-wychowawczym.

Nauczyciel przekazuje uczestnikom warsztatów najważniejsze informacje dotyczące oddziaływań między rodzicami a szkołą. Następnie uczestnicy dzielą się swoimi doświadczeniami odnośnie współpracy ze szkołą.

Następnie uczestnicy w małych grupach opowiadają o swoich doświadczeniach we współpracy z nauczycielami. Zapisują je na kartce podzielonej na połowy. Na jednej połowie zapisują czynności szkoły/nauczycieli z punktu widzenia poznanych możliwości działania. Na drugiej połowie wymieniają podejmowane przez nich same działania, aby współdziałać ze szkołą/nauczycielem. Uczestnicy wspólnie

z nauczycielem omawiają te kwestie, wskazując, do jakiej kategorii oddziaływań można je zaliczyć (partycypacja; przystosowanie; inercja; opozycja).

(uzupełnieniem jest wykorzystanie slajdów z prezentacji multimedialnej – Warsztaty dla rodziców – Załącznik1, s. 12-15).

4. Bariery w relacjach rodzice – nauczyciele (burza mózgów)

Przykładowe bariery z punktu widzenia nauczyciela:

- trudne doświadczenia we współpracy z rodzicami uczniów w realizacji działań dydaktyczno-wychowawczych,
- brak obecności rodziców na spotkaniach (zebraniach, uroczystościach klasowych i szkolnych),
- utrudniony kontakt z rodzicem, brak wymiany informacji podczas rozmów czy za pomocą wiadomości online,
- brak zaangażowania rodziców w działania szkoły, klasy,
- negatywne nastawienie do pracy nauczyciela,
- postawa nadopiekuńcza; postawa obojętności; postawa roszczeniowa,
- brak odpowiedniego motywowania dziecka w domu,
- zaburzenia komunikacji – blokady i bariery komunikacyjne.

Przykładowe bariery z punktu widzenia rodzica:

- własne negatywne doświadczenia z okresu nauki szkolnej,
- trudne doświadczenia współpracy z innymi nauczycielami w placówce, do której uczęszcza dziecko/dzieci,
- niewiedza o działaniach dydaktyczno-wychowawczych nauczyciela,
- negatywne nastawienie do pracy nauczyciela,
- postawa obojętności nauczyciela, postawa roszczeniowa nauczyciela,
- ograniczony kontakt z nauczycielem – otrzymywanie niewystarczających informacji,

- brak odpowiedniego motywowania dziecka w szkole,
- zaburzenia komunikacji – blokady i bariery komunikacyjne.

Uczestnicy podają swoje propozycje, barier, jakie mogą pojawić się w relacjach rodziców i nauczycieli. DDU dzieli tablicę na połowy. Na jednej zapisuje propozycje uczestników dotyczące barier w relacjach rodzice – nauczyciele z punktu widzenia rodziców, na drugiej zaś z punktu widzenia nauczyciela. Nie należy oceniać innych osób i ich pomysłów (trzeba powstrzymywać się od negatywnych komentarzy). Jeden pomysł może być inspiracją dla kolejnych. Osoba prowadząca powinna pobudzać kreatywność uczestników warsztatów. Następnie wspólnie z uczestnikami ustala, które propozycje się powtarzają oraz tworzy jedną, wspólną listę barier (uzupełnieniem jest wykorzystanie slajdów z prezentacji multimedialnej – Warsztaty dla rodziców – Załącznik 1, s. 16-18).

5. Zasady komunikacji nauczycieli i rodziców - mapa myśli

Szczególnie należy zwrócić uwagę na następujące kwestie:

Nauczyciel:

- nie może podkreślać swojej przewagi nad rodzicami,
- powinien traktować rodziców jak partnerów – tylko w takiej sytuacji możliwa jest współpraca na rzecz dobra dziecka (wymiana informacji o potrzebach i oczekiwaniach oraz szukanie wspólnych rozwiązań pojawiających się problemów),
- powinien jasno określić swoje oczekiwania,
- powinien odnosić się do rodziców z szacunkiem, taktem, życzliwie, z empatią,
- powinien pozwolić rodzicom mówić o swoich potrzebach, wątpliwościach i oczekiwaniach,
- powinien być otwarty na informacje przekazywane przez rodziców,
- powinien zapewnić im poczucie bezpieczeństwa i wsparcia emocjonalnego (w podstawowym wymiarze, np. skierowanie do odpowiedniego specjalisty),

- powinien dzielić się wiedzą, ale w taki sposób, aby rodzice nie czuli się krytykowani bądź zmuszani do stosowania określonych rozwiązań,
- rozmawiając o uczniu powinien wypowiadać się dobrze, unikać wartościowania, generalizowania i stosowania pejoratywnych określeń,
- nie powinien skupiać się tylko na sytuacjach trudnych, ale podkreślać mocne strony dziecka,
- powinien angażować rodziców/rodzinę w życie szkoły i dostrzegać to zaangażowanie.

Rodzic powinien:

- znać i rozumieć cele pracy z dzieckiem i mieć wpływ na ich dobór,
- mieć możliwość omówienia sposobów pracy z dzieckiem,
- móc mówić o swoich potrzebach, wątpliwościach i oczekiwaniach,
- wiedzieć, czego oczekuje od niego nauczyciel (nauczyciel powinien określić, na co liczy ze strony rodziców),
- jasno określić swoje oczekiwania.

Uczestnicy pracują w 2 grupach i starają się wymyślić jak najwięcej zasad komunikacji nauczycieli i rodziców. Pierwsza grupa podaje i zapisuje na tablicy propozycje dotyczące komunikatów nauczyciela do rodziców, druga zaś komunikatów rodziców do nauczyciela. Nie należy oceniać innych osób i ich pomysłów (trzeba powstrzymywać się od negatywnych komentarzy). Jeden pomysł może być inspiracją dla kolejnych. Osoba prowadząca powinna doceniać najlepsze pomysły i pobudzać kreatywność uczestników warsztatów. Pomysły uczestników należy następnie omówić i uzupełnić o istotne kwestie (uzupełnieniem jest wykorzystanie slajdów z prezentacji multimedialnej – Warsztaty dla rodziców – Załącznik 1, s. 19-20).

6. Zasady komunikacji nauczycieli i rodziców – metoda kuli śnieżnej

Przykładowe zasady w kodeksie współpracy nauczyciela i rodziców:

- wzajemnie się szanujemy,
- mówimy sobie prawdę,
- wspólnie troszczymy się o rozwój dziecka,
- podejmujemy wspólne działania,
- informujemy się o dostrzeżonych problemach, trudnościach dziecka.

Na początku każdy uczestnik warsztatów zastanawia się indywidualnie, jakie zasady powinny obowiązywać we współpracy nauczyciela i rodzica,

Następnie uczestnicy dobierani są w pary – wymieniają się pomysłami, wspólnie wypracowują nowe.

W kolejnym etapie pary łączą się w 4 (potem w 8, 16 i na końcu w całą grupę – w zależności od liczebności grupy), aby wypracować wspólne stanowisko (w tym przypadku punkty kodeksu współpracy nauczyciela i rodzica). Każdy uczestnik ma możliwość wyrażenia swojego zdania oraz negocjacji. DDU razem z uczestnikami zapisują wypracowane punkty kodeksu współpracy (dodatkowym uzupełnieniem jest wykorzystanie slajdów z prezentacji multimedialnej – Warsztaty dla rodziców - załącznik nr 1, s. 21).

7. Scenki – rozmowa nauczyciela i rodzica (DDU) w konkretnej (wylosowanej sytuacji)

W ćwiczeniu tym bierze udział nauczyciel i rodzic. Zadania z opisem zachowań, jakie będą przedstawiać nauczyciele oraz rodzice powinny być wypisane na oddzielnych kartkach, które będą przez uczestników losowane (Załącznik 2. Propozycje tematów, jakie będą poruszane podczas odgrywanych scenek). W każdej scenie zadanie dla rodzica i nauczyciela jest inne.

Rodzicem w konkretnej sytuacji jest uczestnik szkolenia, a nauczycielem DDU.

Podczas rozmów należy stosować zasady omówione w czasie warsztatów. Po odegraniu każdej scenki uczestnicy wraz z DDU omawiają ją, uwzględniając wiedzę

przekazywaną podczas warsztatów. Analizują, czy w danej scenie rodzic i nauczyciel dążyli wspólnie do nawiązania współpracy i rozwiązania problemu, jakie wystąpiły błędy w komunikacji oraz jakie można było zaobserwować bariery.

Scenek jest 5 więc DDU wybiera chętnych uczestników (dodatkowym uzupełnieniem jest wykorzystanie slajdów z prezentacji multimedialnej – Warsztaty dla rodziców – Załącznik 1, s. 22).

Zakończenie

Podsumowanie zdobytych wiadomości, podkreślenie najważniejszych zasad współpracy między rodzicem a nauczycielem.

Załączniki

Załącznik 1. Prezentacja multimedialna – Warsztaty dla rodziców zamieszczona w oddzielnym pliku .pptx

Załącznik 2. Propozycje tematów jakie będą poruszane podczas odgrywanych scenek

Scenka 1: Zostałaś/zostałeś poproszona/poproszony o rozmowę dotyczącą trudnego (wręcz niebezpiecznego) zachowania Twojego dziecka podczas wycieczki. Uczeń oddalił się od klasy, nie poinformował nikogo, że chce sam spędzić czas, nie stawiał się na zbiórkę w umówionym miejscu i o określonej godzinie

Informacja dla DDU: Postawa nauczyciela – nauczyciel grozi konsekwencjami w postaci niemożności uczestniczenia ucznia w kolejnych wycieczkach.

Scenka 2: Zostałaś/zostałeś poproszona/poproszony o rozmowę dotyczącą podejrzenia dysleksji u Twojego dziecka. Uczeń ma trudności z czytaniem, tj.: czyta wolno, technika czytania jest niewłaściwa, popełnia liczne błędy podczas czytania, takie jak opuszczanie liter, gubienie tekstu. Nie jesteś przekonana/przekonany, co do słuszności argumentów nauczyciela.

Informacja dla DDU: Postawa nauczyciela – nauczyciel sugeruje wizytę w poradni psychologiczno- pedagogicznej.

Scenka 3: Zostałaś/zostałeś poproszona/poproszony o rozmowę dotyczącą zagrożenia otrzymaniem przez Twoje dziecko ocen niedostatecznych z 3 przedmiotów i brakiem promocji do następnej klasy.

Informacja dla DDU: Postawa nauczyciela – nauczyciel obarcza winą rodziców. Argumenty nauczyciela są następujące: uczeń jest leniwy, nie przykłada się do nauki, za dużo czasu spędza przed komputerem, grając w gry.

Scenka 4: Zostałaś/zostałeś poproszona/poproszony o rozmowę dotyczącą podejrzenia u Twojego dziecka nadmiernego spożywania alkoholu lub środków psychoaktywnych, przychodzenie pod wpływem narkotyków do szkoły.

Informacja dla DDU: Postawa nauczyciela – nauczyciel informuje rodzica, jakie będą konsekwencje prawne, gdy uczeń nadal będzie uczęszczał do placówki edukacyjnej pod wpływem środków psychoaktywnych, a nawet proponował innym uczniom spróbowanie narkotyków. Podejrzewa także, że rodzice nie poświęcają dziecku wystarczająco dużo czasu.

Scenka 5: Zostałaś/zostałeś poproszona/poproszony o rozmowę dotyczącą potrzeby pogłębionej diagnozy specjalistycznej w poradni psychologiczno-pedagogicznej ze względu na zróżnicowane potrzeby edukacyjne: osiągnięte niskie wyniki w nauce, trudności z kojarzeniem, przypominaniem informacji, nieadekwatnym reagowaniem na sytuacje trudne, nierozumieniem norm społecznych. Nie widzisz trudności dziecka. Uważasz, że wysokie wymagania nauczyciela nie pokazują optymalnych możliwości Twojego dziecka.

Informacja dla DDU: Postawa nauczyciela – nauczyciela uważa, że uczeń kwalifikowany jest do otrzymania orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego.

Bibliografia

Kawula, S. (1978). *Diagnozowanie potrzeb opiekuńczo-wychowawczych środowiska rodzinnego*. Toruń: UMK.

Kupisiewicz Cz., Kupisiewicz, M. (2009). *Słownik Pedagogiczny*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.

Mellibruda, J. (2003). *Ja, ty, my. Psychologiczne możliwości ulepszania kontaktów międzyludzkich*, Warszawa: Instytut Psychologii Zdrowia PTP.

Mendel, M. (2007). *Rodzice i nauczyciele jako sprzymierzeńcy*. Gdańsk: Wydawnictwo Harmonia.

Okoń, W. (2004). *Nowy słownik pedagogiczny*. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie „Żak”.

Szacka, B. (2003). *Wprowadzenie do socjologii*. Warszawa: OFICyna NAUKOWA.

Szafrańska, A. (2016). Współpraca szkoły z rodziną dziecka ze spektrum zaburzeń autystycznych – wybrane problemy. *Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie*, XXV, 535-545. DOI: 10.16926/p.2016.25.39.

Wach-Kąkolewicz, A. (2003). Uwarunkowania interakcji w klasie szkolnej. *Neodidagmata*, 25/26, 57-68.